

Natur/teknologi

Dansk

Engelsk

Historie

Madkundskab

EN VERDEN TIL FÆLLES

LÆRER- VEJLEDNING

Til undervisning om
børn og klimaforandringer
i Uganda og Danmark

Folkeskolens
melletrin

Grøn
Skole

Friluftsrådet

INDHOLD

BAGGRUND ...	04
FN's VERDENSMÅL...	05
DIDAKTISK GRUNDLAG ...	07
SÅDAN BRUGER DU MATERIALET ...	08
INTRODUKTION - BØRN & KLIMA I UGANDA ...	09
NATUR/TEKNOLOGI – 5.-6. klasse ...	10
Bæredygtighed ...	11
Konflikter om vand ...	12
DANSK – 5.-6. klasse ...	15
Bæredygtighed og demokrati - rollespil ...	16
Sig din mening om klimaet ...	17
ENGELSK – 5.-6. klasse ...	21
Children living with climate change in Uganda ...	22
Learning about water ...	23
HISTORIE - 5.-6. klasse ...	25
Klimahistorier ...	26
MADKUNDSKAB – 5.-6.klasse ...	28
Klimavenlig mad ...	30
LÆS MERE ...	32

EN VERDEN TIL FÆLLES

Undervisningsmaterialet "En verden til fælles" lægger op til undervisningsforløb, som giver eleverne en forståelse af klimaforandrings konsekvenser for børns liv og fremtid. Det styrker deres demokratiske medborgerskab og handlekompetence på klimaområdet. "En verden til fælles" lægger således også op til at arbejde med FN's Verdensmål. Materialet tager udgangspunkt i historier fra Uganda, som sigter på at skabe forståelse for og indlevelse i klimaforandrings konsekvenser for konkrete livssituationer. "En verden til fælles" lægger desuden op til aktiviteter og refleksion fokuseret på børns hverdagsliv i Danmark og mere bredt på globale forhold og politik. Materialet kan bruges til både tværfaglige og fagspecifikke undervisningsforløb.

Omdrejningspunktet for undervisningsmaterialet er en række historier om ugandiske børn, hvis livssituationer udfordres af klimaforandringer. Børnene søger aktivt at skabe en mere bæredygtig fremtid gennem deltagelsen i aktiviteter og demokratiske processer på deres skoler, der er del af det ugandiske Eco-Schools-program (pendant til Grøn Skole i Danmark – se boks).

Med udgangspunkt i tekst eller film om børnene og deres familier, og med faktuel baggrundsinformation, lægger materialet op til indlevelse, diskussion, refleksion og videnstilegnelse - og efterfølgende til aktiviteter fokuseret på fremtidsforestillinger, visioner, kritisk stillingtagen samt forskellige former for handlen i relation til klimaforandringerne.

Aktiviteterne i "En verden til fælles" bidrager til at opfylde folkeskolens formålsparagraf ved at give eleverne forståelse for andre lande og kulturer samt for menneskets samspil med naturen.

Undervisningsmaterialet er udarbejdet til undervisning på folkeskolens mellemtrin i fagene natur/teknologi, dansk, engelsk, historie og madkundskab og bidrager til de enkelte fags fagformål og Forenklede Fælles Mål.

De guidelines til undervisningen, som præsenteres i denne lærervejledning, er ideer, som kan tilpasses klassetrinnet, elevgruppen og dine interesser som lærer. Del gerne dine erfaringer med og eventuelle forslag til videreudvikling af materialet via mail til fr@friluftsraadet.dk

Fakta om Grøn Skole

Grøn Skole er Friluftsrådets miljøundervisningsprogram for bæredygtig udvikling. Det Grønne Flag er med til at give skolen (grundskoler, gymnasieskoler, efterskoler osv.) en synlig grøn profil, og er undervisning, som gør en forskel. Målet er at bidrage til, at børn og unge bliver aktive medborgere, der kan tage hånd om vores natur og miljø.

Grøn Skole er den danske del af det verdensomspændende Eco-Schools-program, der findes i 58 lande og koordineres af Foundation for Environmental Education, FEE www.fee.global og i Danmark af Friluftsrådet www.friluftsraadet.dk. Se mere på www.groenskole.dk

BAGGRUND

Klimaforandringer i Uganda

I Uganda resulterer klimaforandringer i ustabile vejrforhold. I den sydvestlige del af landet stiger temperaturene, og tørkeperioderne bliver flere og længere. Tidligere faldt regnen i bestemte perioder af året, men nu er det meget svært at forudse, hvornår nedbøren kommer, og det gør det svært for de mange småbønder at planlægge deres dyrkning. Når regnen endelig kommer, er den ofte meget voldsom og resulterer i oversvømmelser og jordskred, som også er ødelæggende for høsten.

Klimaforandringer og børneliv

Når høsten slår fejl, får børn mindre mad. Hvis forældrene ikke har afgrøder at sælge, kan det desuden betyde, at de ikke har penge til at købe skoleuniform og bøger til børnene, og så kommer de måske ikke i skole.

Samtidig kan klimaforandringer betyde, at børns arbejdsbyrde stiger. F.eks. er børn ofte ansvarlige for at hente vand og brænde til deres familier, og når vandressourcer udtørrer og skov forsvinder, skal de gå længere. Når klimaforandringer truer de leveveje, som folk i et lokalsamfund hidtil har praktiseret, ændres desuden vilkårene for børn og unges fremtidsplaner. Børn og unge får brug for nye former for viden for at kunne klare sig i en fremtid præget af klimaforandringer.

Klima og kultur

Klima og kultur indvirker på hinanden. Det er den vestlige verdens kulturformer, som i høj grad er ansvarlig for de klimaforandringer, vi oplever i dag. Når klimaet forandrer sig, påvirker det vores kulturelle måder at gøre forskellige ting på, f.eks. vores madvaner, brug af energi, hvordan vi forholder os til fremtiden osv. I Uganda betyder klimaforandringerne, at man må arbejde med nye måder med at forudse vejret og at dyrke landbrug på, at man må finde nye, mindre brændekrævende energiformer, og at man må ændre sine madvaner.

Klimaforandringer og demokrati

Fordi konsekvenserne af klimaforandringer på afgørende vis kommer til at præge børns fremtid over hele kloden, mener Friluftsrådet, at det er det vigtigt at styrke og lytte til børns demokratiske stemme på klimaområdet. Gennem Eco-Schools-programmet i Uganda oprettes grønne børneparlamentarier på skolerne, hvor børn får mulighed for at drøfte miljø og klima og at arbejde med at finde løsninger, som kan gennemføres på skolen og i børnenes hjem. På lignende vis er der på de grønne skoler i Danmark etableret Grønne Råd, hvor elever deltager i diskussioner om bæredygtighed og mulige løsninger til at gøre skolen mere bæredygtig. Arbejdet med børns demokratiske deltagelse har til formål at danne en generation af bæredygtighedsansvarlige og handlekompente borgere.

FN'S VERDENSMÅL OG "EN VERDEN TIL FÆLLES"

Som beskrevet tidligere, lægger undervisningsmaterialet "En verden til fælles" også op til aktiviteter og refleksion fokuseret på globale forhold og politik – og i den forbindelse lægger materialet op til, at I inddrager FN's 17 Verdensmål for bæredygtig udvikling i undervisningen. I en "En verden til fælles" finder I et helt konkret eksempel på, hvorfor Verdensmålene er vigtige, og hvorfor det er vigtigt, at verden er fælles om at opfylde målene. I det følgende kan I læse en kort introduktion til Verdensmålene og deres sammenhæng med undervisningsmaterialet "En verden til fælles".

Verdensmålene – mål for hele verden

I 2015 vedtog organisationen de Forenede Nationer (FN) 17 mål for bæredygtig udvikling. De 17 mål hedder "Sustainable Development Goals" på engelsk, og på dansk kalder vi dem Verdensmålene. Verdensmålene forpligter FN's 193 medlemslande til at løse de store udfordringer verden står over for inden 2030; f.eks. skal fattigdom og sult afskaffes, ulighed mellem mennesker skal reduceres og alle skal have adgang til uddannelse, bedre sundhed og en plads på jobmarkedet.

En vigtig pointe i forbindelse med FN's 17 verdensmål er, at man ikke kan løse målene ét efter ét. Målene er nemlig alle afhængige af hinanden, og halter indsatsen på ét område, vil det påvirke de andre områder.

Det er også centralt for Verdensmålene, at de gælder for alle verdens lande, og at det er nødvendigt, at landene løfter opgaven om at opfylde målene i fællesskab.

Fælles om mål 13: Klimaindsats

Mål nummer 13 er et godt eksempel på, at Verdensmålene hænger sammen. Mål nummer 13 handler om klimaet, men på en måde handler alle de andre Verdensmål også om klimaet, for hvis ikke verdens lande tager hånd om klimaforandringerne, er det umuligt at nå de 16 andre Verdensmål. Klimaforandringerne påvirker allerede forsyningen af mad og vand til mange mennesker verden over, de påvirker menneskers helbred, de tvinger flere mennesker til at emigrere, og de er med til at destabilisere fred og sikkerhed. At løse udfordringen med menneskeskabte klimaforandringer er derfor en forudsætning for at skabe en udvikling mod en mere bæredygtig og retfærdig verden.

Verdensmål, medborgerskab og handlekompetence

Løsningen af klimakrisen er et godt eksempel på, hvor vigtigt det er, at hele verden arbejder sammen for at opfylde de 17 Verdensmål. Klimaforandringer kender nemlig ikke til landegrænser; det vi gør i Danmark, påvirker Uganda og resten af verden, og det Uganda og resten af verden gør påvirker Danmark. Når det kommer til klima, har vi en verden til fælles, og netop dét sætter FN's Verdensmål og undervisningsmaterialet "En verden til fælles" fokus på.

De 17 Verdensmål er den mest ambitiøse plan nogensinde - nu skal den føres ud i virkeligheden. Og den opgave vil især blive løst af den yngre generation. Det er dem, der skal holde fremtidens politikere og ledere ansvarlige for at imødekomme deres løfter, og det er dem, der selv kommer til at udvikle nye løsninger på verdens problemer. Derfor er det vigtigt, at den yngre generation kender til verdensmålene, og får styrket deres stemme i en global sammenhæng. Det er dem, der kan gøre en forskel for vores verden.

DIDAKTISK GRUNDLAG

Undervisningsmaterialet trækker på didaktisk tænkning om **følelser, fakta og fantasi, globalt medborgerskab** og **handlekompetence**.

Følelser, fakta og fantasi

Følelser, fakta og fantasi er tre undervisningsmæssige fokuspunkter, som har vist sig centrale for undervisning om klima og bæredygtig udvikling. Følelser omhandler de aspekter af undervisningen, som mobiliserer elevernes engagement og empati, og som derved skaber nysgerrighed og motivation for undersøgelse og handling. Fakta står i denne sammenhæng for den forudsætningsviden, som det er nødvendigt, at eleverne erhverver sig, for at de kan reflektere over og tage stilling til miljø- og samfundsmæssige forhold. Denne viden trækker som regel på natur- eller samfundsvidenskaberne. Fantasi henviser til undervisningsaktiviteter, der appellerer til elevernes evne til at forestille sig fremtiden og livet andre steder i verden. Det gælder dels evnen til at forestille sig nutidige og fremtidige konsekvenser af klimaforandringer, dels færdighederne til at kunne formulere visioner og ideer for en alternativ fremtid.

I dette undervisningsmateriale tager aktiviteterne udgangspunkt i historier, som appellerer til elevernes følelser. Herefter udbygges med faktaorienterede undersøgelser og sidst arbejdes der med fantasi og fremtidsforestillinger.

Globalt medborgerskab

Globalt medborgerskabsundervisning er undervisning, som styrker kendskabet til globale forhold, opfordrer til respekt og anerkendelse af kulturelt anderledes livsformer

og opbygger ansvarlighed for den fælles verden. "Kritisk global medborgerskabsundervisning" er undervisning, der forholder sig til ulige magtforhold og global uretfærdighed, og som sigter på at styrke elevernes evne til at forestille sig andre fremtider og at handle ansvarligt. Et vigtigt aspekt af global medborgerundervisning er undervisning i interkulturel kompetence, som sætter fokus på elevernes forståelse af andre kulturelle livsformer og forståelser, deres kapacitet til at reflektere kritisk over kulturelle stereotyper og deres evne til at indgå i dialog med andre. Det er centralt, at kultur ikke formidles som en fast og uforanderlig størrelse, vi besidder, men som praksisser og betydninger, der er i løbende forandring, og som konstant forhandles og diskuteres.

Handlekompetence

Handlekompetence er et demokratisk dannelsesbegreb, som spiller en central rolle i den skandinaviske miljøpædagogik. En didaktisk tilgang, som sætter fokus på handlekompetence, sigter på at styrke elevers aktive stillingtagen og demokratiske deltagelse i processer som angår samfunds- og miljømæssige udfordringer. Der undervises med andre ord ikke for at formidle den "rigtige" løsning på et problem, men for at belyse forskellige perspektiver af en problemstilling og styrke elevernes evne til at tage stilling og handle på baggrund af deres viden.

Undervisningsmaterialet lægger især op til at styrke elevernes handlekompetence i forhold til at skabe sig en stemme på klimaområdet.

SÅDAN BRUGER DU MATERIALET

Undervisningsmaterialet "En verden til fælles" kan bruges i både fagspecifikke og tværfaglige forløb. Alle forløb kan med fordel sættes i gang med den generelle introduktion til materialet. Herefter kan man enten vælge at lave et fag specifikt forløb med et eller to temaer (følg farvekoderne) eller et tværfagligt forløb, der arbejder på tværs af de faglige oplæg, så der skabes en større forståelse af sammenhæng. Temaerne kan strække sig over 2-6 lektioner.

Med udgangspunkt i den enkelte lærers faglighed kan materialet kan vinkles, udbygges og tilpasses klasses trinnet og den enkelte klasses interesser og niveau.

I denne lærervejledning beskrives de kompetenceområder, kompetencemål og færdigheds- og vidensmål, som materialet bidrager til inden for hvert enkelt fag. Der gives forslag til læringsmål, som kan tilpasses hvert enkelt forløb efter behov.

Temaernes aktiviteter er i store træk opbygget over den samme struktur.

Udgangspunktet er **stemmer fra Uganda** – en stribe små film og tekst om børn i Uganda, som findes på www.enverdentilfaelles.dk/film

På websitet side kan du også downloade faktakort og elevark til temaet. På elevarket (og som beskrevet i denne lærervejledning) opfordres eleverne gennem en rækkes spørgsmål til **refleksion og diskussion** over de forhold, der beskrives i de små film og over lignende aspekter af deres eget liv. Herefter sættes de i gang med **undersøgelser** af faktuelle forhold relateret til emnet.

Undervisningsmaterialet tilbyder til dette formål en række **faktakort** (på websitet) med kortfattet information om emnet, men der kan naturligvis også søges yderligere information på nettet eller biblioteket. Undersøgelsen følges op af en aktivitet, der lægger op til **fantasi og forestilling** i form af rollespil, fremtidsvisioner, løsningsforslag osv. Til nogle af temaerne foreslås desuden en **hjemmeopgave**, som eleverne kan lave enten inden eller efter lektionerne.

I lærervejledningen gives desuden et forslag til en elevorienteret **evaluering** af aktiviteten.

Enkeltfaglige forløb

Natur/teknologi	Introduktion: Børn og klimaforandringer i Uganda	Børn og bæredygtighed	Konflikter om vand
Dansk		Børneparlamentar	Sig din mening om klimaet
Engelsk		Climate change and children's lives	Learning about water
Historie		Klimahistorier	
Madkundskab		Et klimavenligt måltid	

Eksempler på tværfaglige forløb

Natur/Teknologi, Historie og Dansk

Introduktion	Børn og bæredygtighed	Klimahistorier	Sig din mening om klimaet
--------------	-----------------------	----------------	---------------------------

Engelsk, Dansk og Madkundskab

Introduktion	Climate change and children's lives	Børneparlamentar	Et klimavenligt måltid
--------------	-------------------------------------	------------------	------------------------

INTRODUKTION: BØRN & KLIMA I UGANDA (2 LEKTIONER)

Disse to undervisningslektioner fungerer som introduktion til de efterfølgende fagspecifikke temaer. Hvis der ikke er så meget tid til rådighed, kan noget af materialet inkorporeres i den første fagspecifikke lektion.

Lektionerne introducerer eleverne til undervisningsmaterialets tema om klimaforandrings konsekvenser for børns liv og fremtid i Uganda og Danmark og opfordrer

til refleksion over, hvorfor klimaforandringer opleves forskelligt af børn i forskellige dele af verden.

Lektionerne bidrager helt overordnet til den del af folkeskolens formålsparagraf, som sigter på at give eleverne forståelse for andre lande og kulturer og for menneskets samspil med naturen.

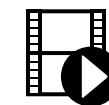
Materiale

- Film om børn og klimaforandringer i Uganda
- Link: www.enverdentilfaelles.dk/film

Ekstra materiale (udvælg evt. det, der passer bedst til faget eller forløbet):

- Faktakort om klimaforandringer – hvorfor sker det?
- Faktakort om Danmarks og Ugandas økonomiske, sociale, politiske forhold
- Faktakort om Ugandas og Danmarks historie
- Faktakort om børns dagligliv i Danmark og Uganda
- Faktakort om FN's Verdensmål og Verdensmål nr. 13

Forløb

Stemmer fra Uganda

- Se filmen om børn og klimaforandringer i Uganda.

Diskussion og refleksion

Diskuter følgende spørgsmål med eleverne:

- Hvordan er børnene i filmen påvirket af klimaforandringer?
- Hvordan tror I det føles?
- Hvordan er børn i Danmark påvirket af klimaforandringer?
- Hvorfor er der forskel på, hvordan børn påvirkes af klimaforandringer forskellige steder i verden?

Undersøgelse

Undersøg, hvad klimaforandringer er. Undersøg dernæst forskellene mellem Danmark og Uganda for at belyse baggrunden for, at der er forskel på, hvordan børn i Danmark og børn i Uganda påvirkes af klimaforandringer.

F.eks.

- Hvad er klimaforandringer? Hvordan rammes Danmark og Uganda forskelligt af klimaforandringer? (Diskuter med afsæt i faktakort om klimaforandringer)
- Hvordan er Danmarks og Ugandas økonomiske og sociale forhold forskellige? Hvad kan det betyde for, hvordan man kan håndtere klimaforandringer? (Diskuter med afsæt i faktakort om Danmark og Uganda)
- Hvordan er Danmarks og Ugandas historier forskellige? Hvilken betydning har historien for, hvordan et land kan håndtere klimaforandringer? (Diskuter med afsæt i faktakort om historie)
- Hvordan er danske og ugandiske børns dagligliv forskellige? Hvad betyder det for, hvordan børns liv påvirkes af klimaforandringer? (Diskuter med afsæt i faktakort om børns liv i Danmark og Uganda)
- Hvilken rolle spiller klimaforandringer i verdensmålene?
- Hvordan mener FN, at klimaforandringerne skal bekæmpes?

Natur/teknologi

Dansk

Engelsk

Historie

Madkundskab

NATUR/TEKNOLOGI – 5.-6. KLASSE

Undervisningsmaterialet "En verden til fælles" bidrager til den del af natur/teknologifagets fagformål, der sigter på udvikling af "forståelse af samspillet mellem menneske og natur i deres eget og fremmede samfund samt ansvarlighed over for miljøet som baggrund for engagement og handling i forhold til en bæredygtig udvikling."

Materialet sætter dels fokus på begrebet bæredygtighed, dels på interesseudsættninger i forbindelse med adgang til naturressourcer. Med udgangspunkt i film og tekstmateriale om disse to temaer, opfordres eleverne til refleksion og til at tænke i visioner og løsningsmodeller.

Fælles mål

Kompetenceområde	Kompetencemål	Færdigheds og vidensmål	
Perspektivering	Eleven kan perspektivere natur/teknologi til omverdenen og aktuelle hændelser	Eleven kan sætte anvendelse af natur og teknologi i et bæredygtigt perspektiv	Eleven har viden om enkle principper for bæredygtighed
		Eleven kan beskrive interesseudsættninger i menneskers forvaltning af naturen lokalt og globalt	Eleven har viden om forskellige natursyn

Eksempler på læringsmål

- Eleven kan beskrive enkle principper for bæredygtighed
- Eleven kan formulere egne visioner for en bæredygtig fremtid
- Eleven kan beskrive og diskutere fælles interesser og interesseudsættninger i forbindelse med adgang til vand

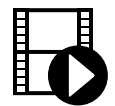

BÆREDYGTIGHED (2-4 LEKTIONER)

Materialer

- Interview med 12-årige Eric fra børneparlamentet om bæredygtighed, og hvordan de har arbejdet med bæredygtighed i skolen. Se filmen på www.enverdentilfaelles.dk/film
- Faktakort om bæredygtighed og Verdensmålene
Link: www.enverdentilfaelles.dk/faktakort
- Evt. genbrugsmaterialer eller Lego til bygning af model for en bæredygtig fremtid

Forløb

Stemmer fra Uganda

- Se filmen, hvor Eric taler om bæredygtighed i Uganda.

Diskussion og refleksion

Diskuter følgende spørgsmål med eleverne:

- Hvilke miljøproblemer er Eric optaget af?
- Hvad gør man med affald på Erics skole? Hvad gør man med affald i Danmark?
- Hvorfor er det godt for klimaet at plante træer?
- Hvad betyder bæredygtighed for jer?
- Hvordan hænger bæredygtighed i Danmark og i Uganda sammen?
- Hvorfor skal mål om bæredygtighed være fælles for hele verden?

Undersøgelse

Del eleverne op i mindre grupper, og lad dem undersøge følgende (en eller flere opgaver):

- Forskellige bæredygtighedsdefinitioner – f.eks. gennem søgning på nettet
- Hvordan bæredygtighed beskrives på faktakortet
- Hvordan de ugandiske børns aktiviteter hører hjemme i figuren over de tre bæredygtighedsdimensioner (se faktakortet)
- Hvordan defineres en bæredygtig udvikling i FN's Verdensmål?

Fantasi og forestilling

- Lad eleverne (i grupper) bygge eller tegne en model, som viser deres egen vision for en bæredygtig fremtid.

Forslag til evaluering

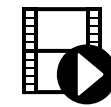
- Lad grupperne præsentere deres vision for bæredygtighed og forklare deres forståelse af begrebet. Evt. kan grupperne give respons på hinandens arbejde.

KONFLIKTER OM VAND (2-4 LEKTIONER)

Materialer

- Film og tekst om interessekonflikt omkring vand på www.enverdentilfaelles.dk/film
- Faktakort om interessemodsatninger (aktører, interesser, mæglere) Link: www.enverdentilfaelles.dk/faktakort

Forløb

Stemmer fra Uganda

- Se filmen og læs teksten om konflikterne om vand omkring Nakivale-søen.

Diskussion og refleksion

Diskuter efterfølgende:

- Hvordan er problemet omkring vand opstået?
- Hvem vil gerne bruge af vandet?
- Hvorfor kan mangel på vand være et problem?

Undersøgelse: Kortlægning af konflikten

Lad eleverne udføre følgende opgave i grupper:

- Tegn en oversigt over de forskellige mennesker, der er del af konflikten
- Hvilke interesser har de forskellige mennesker (hvad vil de gerne have)? (Skriv dem evt. ind på tegningen)
- Hvilke interesser er i modsætning til hinanden? Hvem kan blive uenige?
- Hvordan foreslår FN, at vi løser verdens konflikter om adgang til rent vand?

Fantasi og forestilling

- Bed eleverne forestille sig, at de er kaldt ind som mæglere i konflikten, og lad dem diskutere: Hvilke løsninger kan I se?

Forslag til evaluering

- Lad eleverne præsentere deres løsningsforslag og diskuter med dem, hvorvidt løsningerne er bæredygtige.

Hjemmeopgave

Bed eleverne om at lave følgende undersøgelse derhjemme:

- Hvornår bruger du selv vand i løbet af en dag?
- Hvor meget vand tror du, du bruger?
- Hvor kommer vandet fra?

Natur/teknologi

Dansk

Engelsk

Historie

Madkundskab

DANSK – 5.-6. KLASSE

Undervisningsmaterialet "En verden til fælles" bidrager til danskfagets fagformål ved at "fremme elevernes indlevelsesevne og deres æstetiske, etiske og historiske forståelse", ved at "styrke deres beherskelse af sproget og fremme deres lyst til at bruge sproget personligt og alsidigt i samspil med andre", samt ved at fremme elevernes udvikling af "en åben og analytisk indstilling til samtidens og andre perioders og kulturers udtryksformer".

Materialet sætter fokus på børns deltagelse i samtale og demokrati omkring bæredygtighed og klimaforandringer. Med udgangspunkt filmisk materiale om ugandiske børns deltagelse i børneråd og deres diskussioner om klima og bæredygtighed opfordres eleverne til indlevelse i de ugandiske børns problemstillinger, refleksion over forskellige måder at rammesætte børns demokratiske deltagelse og udvikling af en egen bæredygtighedspolitisk stemme.

Fælles mål

Kompetenceområde	Kompetencemål	Færdigheds- og vidensmål	
Fremstilling	Eleven kan udtrykke sig i skrift, tale, lyd og billeder i formelle situationer	Eleven kan udarbejde dramatiske, dokumentariske og interaktive produkter	Eleven har viden om virkemidler i drama og dokumentar på film, TV og på nettet
Kommunikation	Eleven kan kommunikere med bevidsthed om sprogets funktion i overskuelige formelle og sociale situationer	Eleven kan videndele og samarbejde på internettet. Eleven kan iagttage en kommunikationssituation	Eleven har viden om samarbejds muligheder på internettet Eleven har viden om kommunikationsmodeller

Eksempler på læringsmål

- Eleven kan beskrive forløbet i en session i et børneparlament
- Eleven kan formulere sin egen holdning til børns demokratiske rolle i forhold til klima og bæredygtighed
- Eleven kan påtage sig en rolle i en rollespilssituation

BÆREDYGTIGHED OG DEMOKRATI - ROLLESPIL (3-4 LEKTIONER)

Materiale

Film om børneparlamerter og børns demokratiske rolle i forhold til bæredygtighed og klima

- Børneparlamenternes retningslinjer (oversat fra engelsk, redigeret version)
- Kort med roller til rollespil

Link: www.enverdentilfaelles.dk/faktakort

Forløb

Stemmer fra Uganda

- Se filmen om børneparlamentet på Sct, Kagwa Primary School på www.enverdentilfaelles.dk/film

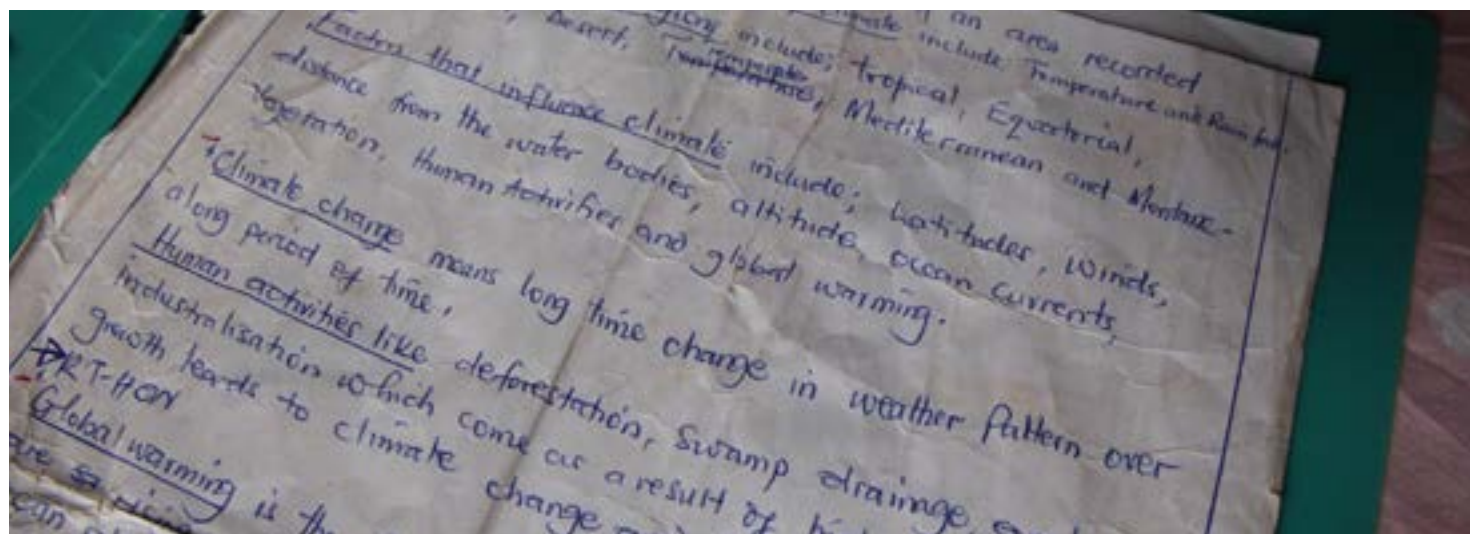
Diskussion og refleksion

- Hvad diskuterer børnene i børneparlamentet?
- Hvorfor kan Memory godt lide at være formand for parlamentet?
- Ville I kunne tænke jer at være medlem af et børneparlament? Hvorfor/hvorfor ikke?

Undersøgelse

Læs sammen børneparlamenternes retningslinjer og diskutér:

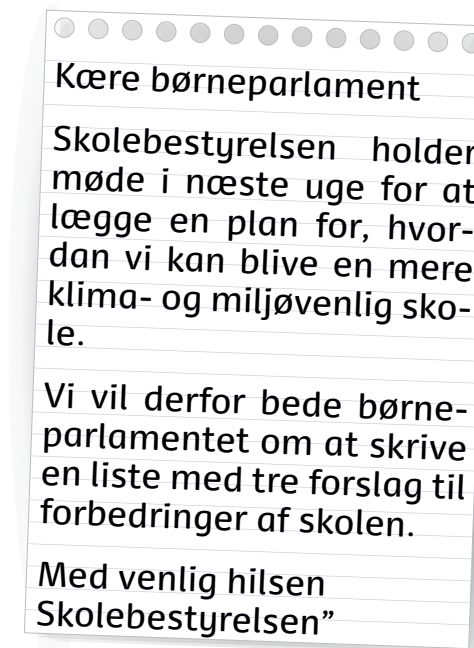
- Hvad er et børneparlament?
- Hvordan er reglerne for børneparlamentet?
- Hvordan tager parlamentet en beslutning?
- Findes der børneparlamerter på danske skoler?
- Hvilke muligheder har børn på en dansk skole for at være med til at bestemme?
- Hvilke virkemidler gør filmen brug af?

Fantasi og forestilling: Rollespil

Aktiviteten gennemføres over to fortløbende lektioner. (Evt. kan eleverne deles i to eller flere grupper under aktiviteten)

- Skolebestyrelsen på jeres skole har sendt følgende brev til skolens børneparlament:

(Lav evt. selv et brev med en mere konkret problematik, som passer til skolen eller jeres lokalsamfund.)

- Gennemgå betydningen af ordene: Klima- og miljøvenlig, børneparlament (en udvidelse af elevrådet på jeres skole), skolebestyrelse, minister osv. Tal med eleverne om, at vi i Danmark har forskellige ministerier, som har forskellige ansvarsområder. Diskutér, hvordan man i en parlamentarisk debat kan nå frem til at tage en beslutning – ved at tale sig frem til enighed eller ved afstemning.

- Fordel følgende roller blandt elever i klassen (f.eks. ved lodtrækning eller afstemning):

- Præsident for børneparlamentet
- Miljø- og klimaminister for børneparlamentet
- Uddannelsesminister for børneparlamentet
- Socialminister for børneparlamentet
- Kulturminister for børneparlamentet
- Udviklingsminister for børneparlamentet
- Økonomiminister for børneparlamentet
- Medlemmer af børneparlamentet

- Fordel rollekortene, og giv eleverne fem minutter til at læse kortet og forberede sig.

- Gennemfør en parlamentarisk debat.

Forslag til evaluering

- Lad eleverne skrive en kort tekst om, hvordan de oplevede rollespillet.

SIG DIN MENING OM KLIMAET (2 LEKTIONER)

Materialer

- Erics udtalelse til USAs forhenværende præsident Barack Obama
  - Faktakort: Klimapolitik
  - Udtalelse fra børnekonference om klima i Sverige i 2015
  - Gretha Thunbergs tale ved FN's klimatopmøde COP24 i Polen december 2018.
- Link: www.enverdentilfaelles.dk/film

Forløb

Stemmer fra Uganda

- Læs Erics udtalelse til USAs forhenværende præsident Obama og udtalelsen fra børnekonferencen om klima i Sverige 2015.

Diskussion og refleksion

- Hvad vil Eric gerne have Obama til at gøre?
- Hvad vil børnene fra konferencen i Sverige gerne have verdens ledere til at gøre?
- Hvordan kan børn i Danmark få indflydelse på beslutninger, der påvirker klimaet (f.eks. hjemme eller i skolen)
- Hvilke beslutninger har man ikke indflydelse på som barn?
- Er der noget man kan gøre for at få mere indflydelse?

Undersøgelse

Læs faktakortet om klimapolitik, og lad eleverne diskutere:

- Hvem bestemmer over klimaet?
- Hvad besluttede verdens ledere i Paris i 2015?
- Hvordan peger FN's Verdensmål nr. 13 på, at verden skal bekæmpe klimaforandringerne og deres konsekvenser?

Fantasi og forestilling: Videoklip

- Lad eleverne arbejde i grupper med at lave deres egne videoklip med beskeder om klima til verdens ledere.

Forslag til evaluering

- Diskutér, hvad der karakteriserer et godt videoklip, og lad eleverne give respons til hinanden.

ENGELSK – 5.-6. KLASSE

Undervisningsmaterialet "En verden til fælles" bidrager bredt til engelskfagets fagformål om udviklingen af "sprogliche, tekstmæssige og interkulturelle kompetencer, således at de kan anvende engelsk nationalt og globalt i deres aktuelle og fremtidige liv". Materialet belyser, hvordan mennesker i en del af den afrikanske engelsksprogede verden tænker og lever og giver på den måde "eleverne mulighed for at udvikle deres forståelse for mennesker med forskellig kulturel baggrund og forberede sig til et liv i et globalt samfund."

Materialet sætter fokus på, hvordan børn lever med og håndterer klimaforandringer i deres dagligdag. Med udgangspunkt i små film om børns hverdagsliv, tekst om skolegang i Uganda og et eksempel på tekstbogsmateriale fra Uganda opfordres eleverne til at reflektere over forskelle og ligheder mellem danske og ugandiske børneliv, samt til at kommunikere på engelsk om deres egen dagligdag.

Fælles mål

Kompetenceområde	Kompetencemål	Færdigheds- og vidensmål	
Skriftlig kommunikation	Eleven kan forstå og skrive kortere tekster i forskellige genrer på engelsk	Eleven kan forstå hovedindholdet af enkle fagtekster	Eleven har viden om hyppige fagord i forhold til det faglige emne
		Eleven kan skrive enkle, informerende tekster	Eleven har viden om sprogbrug i enkle informerende tekster
Kultur og samfund	Eleven kan indgå i enkle kulturmøder ved brug af forskellige medier	Eleven kan give eksempler på forskelle og ligheder mellem kultur- og samfundsforhold i eget land og i engelsksprogede områder	Eleven har viden om enkle kultur- og samfundsforhold i engelsksprogede områder
		Eleven kan deltage i udveksling af enkel information og produkter med elever i udlandet	Eleven har viden om metoder til at udveksle information

Eksempler på læringsmål

- Eleven kan beskrive forskelle og ligheder mellem børns dagligliv i Uganda og Danmark
- Eleven kan skrive kortere tekster om deres dagligdag og om klimaforandringer
- Eleven kan beskrive enkle forskelle på skolegang i Danmark og Uganda

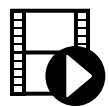

CHILDREN LIVING WITH CLIMATE CHANGE IN UGANDA (2-3 LEKTIONER)

Materialer

- Film om Aidas dagligliv på www.enverdentilfaelles.dk/film
- Hjemmesider om Verdensmål på engelsk (Sustainable Development Goals).

Forløb

Stemmer fra Uganda

- Se filmen om Aidas dagligliv.

Refleksion og diskussion

Bed eleverne diskutere:

- What does Aida do during a normal day? What does she eat?
- Why did Aida not like fetching water? What did her family do to solve the water problems?
- How is your life different from the life of Aida? How does climate change influence your life?
- Do you think that Ugandan and Danish children have different dreams for the future?
- Why is it important that the entire world work together to prevent climate change?

Fantasi og forestilling

- Del eleverne op i grupper og bed dem om at producere deres eget informationsmateriale på engelsk om børn og klimaforandringer i Danmark til ugandiske børn – en lille film eller en tekst (f.eks. om hvordan I arbejder med at spare energi på skolen).

Forslag til evaluering

- Lad eleverne præsentere og diskutere filmene.
- Bed eleverne beskrive forskelle og ligheder mellem børns liv i Uganda og Danmark.

Hjemmeopgave

Hvordan forløber din dag? Hvornår gør du hvad?
Beskriv din dag på engelsk.

Natur/teknologi

Dansk

Engelsk

Historie

Madkundskab

HISTORIE - 5.-6. KLASSE

Undervisningsmaterialet "En verden til fælles" bidrager til den del af historiefagets fagformål, der fokuserer på, at "eleverne skal arbejde analytisk og vurderende med historiske sammenhænge og problemstillinger for at udbygge deres forståelse af menneskers liv og livsvilkår gennem tiderne og opnå indsigt i kontinuitet og forandring" samt at styrke elevernes historiske bevidsthed og identitet "med henblik på, at de forstår, hvordan de selv, deres livsvilkår og samfund er historieskabte".

Materialet arbejder med samspillet mellem den lille og den store historie på klimaområdet. Med udgangspunkt i film om ugandiske bedsteforældre, der fortæller om klimatiske forandringer, opfordres eleverne til at indsamle klimahistorie fra deres egen verden, f.eks. gennem interviews af egne bedsteforældre. Materialet kan suppleres med perspektivering til klimahistorie.

Fælles Mål

Kompetenceområde	Kompetencemål	Færdigheds- og vidensmål	
Kronologi og sammenhæng	Eleven kan sammenligne væsentlige træk ved historiske perioder	Eleverne kan redegøre for samspil mellem aspekter fra dansk og omverdenens historier	Eleverne har viden om samspil mellem aspekter fra dansk og verdens historier
Historiebrug	Eleven kan perspektivere egne og andres historiske fortællinger i tid og rum	Eleverne kan analysere brug og funktion af fortalt historie	Eleverne har viden om særtræk ved fortalt historie

Forslag til læringsmål

- Eleven kan beskrive enkle sammenhænge mellem fortalt klimahistorie, klimahistorie og klimapolitisk historie
- Eleverne kan beskrive forskelle på fortalt klimahistorie fra Uganda og Danmark

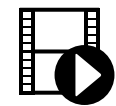
KLIMAHISTORIER (2 LEKTIONER)

Materialer

- Klimahistorier fra ældre mennesker i Uganda
- Faktakort om klimaforandringer i Uganda og Danmark
- Faktakort: Klimapolitik

Link: www.enverdentilfaelles.dk/faktakort

Forløb

Stemmer fra Uganda

- Se filmen med klimahistorier på www.enverdentilfaelles.dk/film

Diskussion og refleksion

Lad eleverne diskutere:

- Hvordan har ældre mennesker i Uganda oplevet klimaforandringerne?
- Hvorfor er Ediths bedstemor bekymret for fremtiden?
- Hvad karakteriserer mundtlige fortællinger om klimaforandringer?

Undersøgelse

Læs faktakortene om klimaforandringer og klimapolitik, og diskuter følgende med eleverne:

- Hvordan har klimaet forandret sig i Uganda og Danmark?
- Hvad er forskellene på de historier, som de ældre mennesker i Uganda fortæller, og den historie, I kan læse på faktakortet?
- Hvordan har klimapolitikken ændret sig over tid?
- Hvem tager beslutninger om klimaet?

Bed eleverne om at forberede deres egne interviews om klimahistorie.

Formuler interviewspørgsmål om, hvordan klimaet har forandret sig (i Danmark eller personens hjemland) til enten:

- En ældre person – f.eks. bedstefar, bedstemor eller en nabo
- En ældre person, som inviteres på besøg i klassen
- En ekspert/ressourceperson, som besøges eller inviteres på besøg i klassen

Hvis eleverne skal lave deres egne interviews, aftales det, hvordan de skal fremlægges i den efterfølgende lektion (f.eks. som film, med billeder og tekst, mundtligt).

Lad eleverne præsentere deres interviews for hinanden (hvis de har lavet individuelle).

Diskutér:

- Hvordan har ældre mennesker oplevet klimaforandringerne?
- Hvordan er der forskel på de historier, der fortælleres i Danmark og dem, der fortælleres i Uganda (og evt. andre lande)?
- Berører interviewene den klimapolitiske historie? Hvis ja, hvordan?

Fantasi og forestilling

Bed eleverne forestille sig, at de bliver interviewet af deres barnebarn om 50 år. Hvordan fortæller de om de sidste 50 års klimabegivenheder?

Forslag til evaluering

Bed eleverne skrive en kort tekst om deres oplevelse med at lave interviews.

MADKUNDSKAB – 5.-6.KLASSE

Undervisningsmaterialet "En verden til fælles" bidrager til den del af madkundskabs fagformål, som fokuserer på at "eleverne skal lære at tage del i og medansvar for problemstillinger, der vedrører mad, madvalg, madlavning og måltider i relation til kultur, trivsel, sundhed og bæredygtighed".

Materialet tager udgangspunkt i en film om klimaforandringer, mad i Uganda og en opskrift på et udandisk måltid.

Fælles mål

Kompetenceområde	Kompetencemål	Færdigheds og vidensmål	
Fødevarebevidsthed	Eleven kan træffe begrundede madvalg i forhold til kvalitet, bæredygtighed og smag	Eleverne kan analysere fødevaregruppers vej fra jord til bord og til jord igen	Eleven har viden om fødevaregruppers bæredygtighed
Måltid og madkultur	Eleven kan fortolke måltider med forståelse for værdier, kultur og levevilkår	Eleverne kan analysere måltider fra forskellige kulturer	Eleverne har viden om mad- og måltidskulturer

Forslag til læringsmål

- Eleven kan beskrive et klimavenligt måltid og sammenligne det i Uganda og Danmark
- Eleven kan redegøre for fødevaregruppernes produktionsforhold mht. til dyrkning og hushold
- Eleven kan nuanceret koble produktionsforhold med etiske hensyn
- Eleven kan analysere en relevant udvalgt fødevare og fødevaregruppes bæredygtighed
- Eleven kan problematisere og nuancere dilemmaer ved produktionsforhold i forhold til miljøbelastning, ressourcer og interesser
- Eleven kan redegøre for forskellige parametre, der ligger til grund for udvikling af mad- og måltidskultur
- Eleven kan redegøre for måltiders historiske udvikling i Danmark i grove træk og begrunde forandringerne i kulturers historiske forandringsprocesser f.eks. kolonier, statsbankerot, industrialisering eller kriges indfyldelse på madkulturens udvikling
- Eleven kan begrundet lave måltider fra grundlæggende store køkkener i verden og drage paralleller.

KLIMAVENLIG MAD

Materiale

- Film om et klimavenligt måltid i Uganda
- Elevark: Et klimavenligt måltid
- Faktakort: Opskrifter fra Uganda

Forløb

Stemmer fra Uganda

Se filmen om fødevarer, måltider og klimaforandringer i Uganda.
Link: www.enverdentilfaelles.dk/film

Diskussion og refleksion

- Hvilke fødevarer tales der om i filmen? Hvor kommer de fra?
- Hvad spiser de fleste børn i Uganda hver dag? Hvad spiser I hver dag?
- Hvordan tror I hirsegrød smager?
- Hvad har klimaforandringer betydet for hvilken mad, man spiser i det sydvestlige Uganda?

Undersøgelse

Lav ugandisk bønneret og chapati med eleverne. Se opskrifterne på næste side.
Læs faktakortet om klimavenlig mad, og undersøg med eleverne

- Hvad er klimavenlig mad?
- Er den mad, der tales om i filmen fra Uganda, klimavenlig?
- Er opskriften på næste side klimavenlig, hvis den laves i Uganda? Er den klimavenlig i Danmark?

Fantasi og forestilling

Lav en lille film i debatprogramgenren, der diskuterer problematikkerne omkring fødevarerproduktion, bæredygtighed og klimaforandringer. Vælg selv form og medie.

Forslag til evaluering

Bed eleverne indtegne på et verdenskort, hvor deres fødevarer er producerede.

Hjemmeopgave

- Hvad spiser du på en dag?
- Hvor mange forskellige slags fødevarer er der i din kost?
- Hvor kommer fødevarerne fra?

OPSKRIFT

Ugandisk bønneret

Til 4 personer

Ingredienser:

- 2 dl pinto-bønner (eller en anden slags bønner)
- 1 løg
- 1 fed hvidløg
- 2 gulerødder
- 4 tomater
- 1 spsk garam masala
- 1 bouillon-terning
- Salt

Fremgangsmåde:

- Bønnerne sættes i blød natten over. Den næste dag hældes vandet fra. Nytt vand hældes på, og bønnerne koges 45 minutter, til de er møre
- Skær løg, hvidløg, gulerødder og tomater i små tern
- Steg løg og hvidløg i olivenolie til de er lysebrune
- Tilsæt resten af grøntsagerne og krydderierne og kog indtil grøntsagerne er møre
- Tilsæt bønnerne sammen med lidt vand
- Smag til med salt og evt. mere garam masala.

Spises med ris eller chapati.

Chapati

8 stk.

Ingredienser:

- 225 g mel
- 50 g olie
- 1 dl vand
- Lidt salt

Fremgangsmåde:

- Bland mel og salt i en skål.
- Varm olien op, hæld den i melet og bland.
- Tilsæt vand og ælt dejen godt.
- Del dejen i 8 små kugler og rul dem ud, så de ligner pandekager og passer til jeres pande.
- Steg chapatierne en ad gangen på en pande i lidt olie. Vend dem flere gange, og steg til de er lysebrune.

FIND YDERLIGERE INSPIRATION

På www.enverdentilfaelles.dk/links kan du finde en opdateret liste over links til yderligere materiale, der kan bruges i undervisningen om den verden, vi har tilfælles.

